

İnternet kafelerdeki sık zaman geçiren gençlerde internet bağımlılığı, dikkat eksikliği ve dürtüsellik

Internet addiction, attention deficit and impulsivity among young people in internet cafes

Müberra Kulu¹, Filiz Özsoy²

¹ Tokat Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Uzm. Dr. Tokat

² Tokat Devlet Hastanesi, Uzm. Dr., Tokat

Özet

Amaç: İnternet kullanan kişi sayısının her geçen gün artması ile ‘Patolojik, aşırı ya da uygun olmayan internet kullanımı’ ve ‘internet bağımlılığı’ gibi tanımlar ve hastalıklar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada; internet kafelere gitme alışkanlığı olan gençlerin internet bağımlılığı ve dürtüsellik düzeyleri ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite özelliklerini incelemeyi amaçladık.

Yöntem: İzin alınan iki ayrı internet kafeye aynı mevsim içinde, hafta sonları, birer hafta arayla toplamda on defa gidilerek 150 kişi ile görüşüldü. Çalışmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan internet kafelere devam etme alışkanlığı olan toplam 60 kişi olgu grubuna, 50 kişi de kontrol grubuna alındı. Tüm katılımcılara; sosyodemografik veri formu, internet bağımlılığı ölçeği (İBÖ), Barratt dürtüsellik ölçeği (BIS-11), erişkin dikkat eksikliği bozukluğu/dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanı ve değerlendirme envanteri (DEB/DEHB ölçeği) uygulandı.

Bulgular: İnternet kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerin İBÖ, dikkatle ilişkili dürtüsellik, motor dürtüsellik ve BIS-11 toplam puanları ile DEB/DEHB tüm alt boyutları kontrol grubundan anlamlı olarak yüksek saptanmıştır. Beraberinde; İBÖ ile DEB/DEHB ölçeğinin 1. (dikkatle ilişkili kısım) ve 2. (hiperaktivite kısmı) bölümleri ve BIS-11 motor dürtüsellik alt boyutu ve DEB/DEHB ölçeğinin tüm alt boyutları pozitif ilişkili bulunmuştur.

Sonuç: Elde ettiğimiz sonuçlara dayanarak internet kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerin internet bağımlılığı, dürtüsellik ve dikkat dağınıklığı açısından riskli oldukları görüldü. Bu kişilerin kafelerde fazla zaman geçirdikleri, buralarda para harcadıkları ve buna bağlı olarak da iş/okul başarılarında düşme yaşanabileceği çıkarımı yapılabilir. Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak önemli bir internet bağlantı alanı olan internet kafelerin denetimlerinin daha kapsamlı yapılması, olası zararlı sonuçların önlenmesi için ileri araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: İnternet kafeler, bağımlılık, dürtüsellik, dikkat eksikliği

Summary

Objective: With the increasing number of people using the Internet, definitions such as ‘pathological, excessive or inappropriate internet use’ and ‘internet addiction’ occur. In our study; we aimed to investigate levels of internet addiction, impulsivity and attention deficit and hyperactivity characteristics people with habit of going to internet cafes.

Method: Two separate internet cafes, in the same seasons, at weekends, ten times in a week 150 people were interviewed. A total of 60 people with a habit of continuing internet cafes and 50 as a control group were included in the study. All participants; The sociodemographic data form, Internet Addiction Scale (PSS), Barratt Impulsivity Scale (BIS-11), Adult Attention Deficit Disorder/Attention Deficit and Hyperactivity Disorder Diagnosis and Evaluation Inventory (ADH/ADHD scale) (Turgay 1995) were applied.

Results: The attitudes of the people with the habit of going to the Internet cafes were significantly higher than the control group with the attention-related impulsivity, motor impulsivity and total scores, and all sub-dimensions of AD/ADHD. In addition, the first (carefully related section) and 2nd (hyperactivity part) sections of ADH and ADHD scale and BIS-11 motor impulsivity sub-dimension and total score were positively related to all sub-dimensions of ADD/ADHD scale.

Conclusion: Based on our results, it was seen that people with the habit of going to internet cafes were at risk for internet addiction, impulsivity and attention deficit. It can be inferred that these people spend a lot of time in cafes, spend money in these places and consequently decrease in their work/school achievements. Based on all these results, the inspections of the internet cafes, which are an important internet connection area, should be conducted more comprehensively and further research is needed to prevent possible harmful consequences.

Key words: internet cafes, addiction, impulsivity, Hyperactivity Disorder

Giriş

İnternet kullanan kişi sayısı her geçen gün artmaktadır. 2018 Yılı Türkiye İstatistik Kurumu Araştırma sonuçlarına göre; Türkiye’de ev internet erişim imkanı %83,8’e kadar yükselmiştir.^[1] Bu da kişilerin internet ortamında daha fazla zaman geçirmelerine bazen aşırı kullanım ve hatta bağımlılık düzeyine gelmesine yol açabilmektedir. İnternet bağımlılığı terimi ilk olarak 1996 yılında Goldberg tarafından kullanılmıştır.^[2] Daha sonra Young geliştirdiği ölçek ve ölçütler ile “patolojik internet kullanımı” terimini tanımlamıştır.^[3]

“Patolojik, aşırı ya da uygun olmayan internet kullanımı” gibi farklı şekillerde isimlendirilen “İnternet Bağımlılığı” terimi henüz bir hastalık olarak kabul edilmemiştir. Fakat son yıllarda yapılan araştırmalarda bir ruhsal rahatsızlık olarak Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı-5’de (DSM-5) tanı listelerine girmeye aday olabileceği ileri sürülmüştür.^[4] “İnternet Bağımlılığı’nın” kesin bir tanımı yapılsa da; internet kullanmaya sınırlama getirememesi, internet ulaşımının engellendiği veya kısıtlandığı durumlarda kaygı duyma ve sosyal ve akademik zarara uğramasına rağmen kullanımını sürdürme olarak tanımlanmıştır.^[5]

DSM-5’de, 2013 yılında yayınlanan sınıflandırmada internet bağımlılığı terimi yer almasa da; “ileri çalışmalar gerektiren” bir durum olarak “İnternette oyun oynama bozukluğu” şeklinde DSM-5 kitabının III. Araştırma ekine dahil edilmiştir.^[6] “İnternette oyun oynama bozukluğu” için önerilen tanı kriterleri ise; internet oyunları üzerine sürekli kafa yorma, istediği heyecanı duymak için giderek artan süreyle oyun oynama, oyun oynamayı denetim altına alamama, sosyal ve/veya psikolojik problemleri olmasına ve internet oyunlarına katılımdan dolayı önemli zarara uğramasına rağmen oyun oynamaya devam etmesi şeklinde sıralanmıştır.^[7]

İnternet kafeler; internet bağlantısı sağlaması ile önemli bir yere sahiptir. Fakat erişilen sitelerin ve internette geçirilen zamanın kontrolünün

sağlanamaması açısından riskli mekanlardır. ilk internet kafe Londra’da 1994 yılında açılmıştır ve sonrasında hızla yayılmıştır. Ülkemizde de dünyada olduğu gibi internet kafeler kısa sürede yaygınlaşmıştır. 2001 yılında ruhsatlı internet kafe sayısı 5.374 iken, 2005 yılında bildirilen rakam ise 11.222 olmuştur.^[8,9]

Ek olarak kayıtlı olmayan internet kafelerin de olduğu göz önüne alınırsa bu rakamın iki katına yükselmesi söz konusu olabilir. Hem evlerde internete erişimin kolaylaşması hem de internet kafelerin yaygınlaşması ile internet kullanım oranları artmıştır. Literatürde yapılan çalışmalarda aşırı internet kullanımının kişiyi yalnızlaştırdığı, aile ilişkilerini bozduğu hatta gelişim çağındaki çocukların fiziksel gelişimlerini olumsuz etkilediği gösterilmiştir.^[10,11] Ek olarak uzun süre internet kullanımının kişiler arası ilişkileri bozup kişinin anksiyete düzeyini arttırabildiği gibi internette uzun süre oyun oynama ile kişilerde saldırganlık, öfke kontrol sorunlarının ortaya çıkabildiği de gösterilmiştir.^[12, 13]

Eylemin sonuçlarını düşünmeden davranma eğilimi “dürtüsellik” olarak tanımlanır^[14]. Dürtüsellik; plan yapmama dürtüselligi, motor dürtüsellik ve dikkatsizlikle ilişkili dürtüsellik olarak temelde üç boyuttan oluşan bir yapı olarak değerlendirilmektedir^[15]. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ise; çocukluk döneminin en sık görülen nöropsikiyatrik bozukluklarından birisidir. Hiperaktivite, dürtüsellik ve dikkatsizlik ana belirtileridir.^[16] Son yıllarda DEHB için yapılan çalışmalarda; hastalığın çocukluk dönemine sınırlı kalmayıp erişkin yaşamda da sürdüğü ortaya konulmuştur.^[16]

Biz çalışmamızı; daha önceki çalışmalarda incelenmemiş internet kafelere gitme alışkanlığı olan kişiler üzerinde yaptık. Literatürdeki çalışmalarda interneti fazla kullanmanın kişilerin kaygı düzeylerinin arttırdığı^[12], iş/okul başarısını düşürdüğü, hatta iş/okulu bırakmaya kadar ilerlediği,^[17] internette oynanan oyunların dikkatsizlik, yaralanma, şiddet eğilimi gibi sorunlara^[18] yol açabildiği gösterilmiştir.

Bu çalışmalar da göz önüne alınarak internet kafelere giden kişilerin internet bağımlılığı, dürtüsellik ve dikkat eksikliği/hiperaktivite düzeylerini incelemeyi amaçladık.

Çalışmamızdaki ilk varsayımımız internet kafelere giden kişilerin internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğudur. İkinci varsayımımız ise bu kişilerin dürtüsellik ve dikkat eksikliği düzeylerinin fazla olduğudur. Bu hipotezlerden yola çıkarak bu kişilerin interneti fazla kullanmasının hem iş/okul başarısını düşürebileceği hem de ruhsal olarak bazı semptomlara ve hatta psikiyatrik hastalıklara yol açabileceği varsayılmaktadır. Bu açıdan bakılınca internet kafelerin ve kişilerin internette geçirdikleri zamanın ve bağlandıkları sitelerin iyi denetlenmesi gerekmektedir.

Gereç ve Yöntem

Etik Onay

Gaziosmanpaşa Üniversite Hastanesi Girişimsel Olmayan Yerel Etik Kurul'dan 28.05.2018 tarih ve 83116987-242 sayı numarası ile izin alındı. Onay alınan internet kafelerde ve Helsinki Deklarasyonu'na uygun şekilde çalışmamız yürütüldü.

Örneklem

İzin alınabilen iki ayrı internet kafeye farklı zamanlarda gidilerek; kişilere çalışma ile ilgili gerekli bilgi verildi. Çalışmaya dahil edilme ölçütleri; gönüllü, okur-yazar, yazılı onam veren, 16-30 yaş aralığında, bilinen bir ruhsal hastalığı ya da zeka geriliği olmayan kişiler olarak belirlenmiştir. 16 yaş altı kişiler çalışmamıza alınmamıştır. Kontrol grubu olarak, internet kafeye gitme alışkanlığı olmadığını ve öncesinde de hiç internet kafeye gitmediğini bildiren sağlık çalışanlarının yakınları ve üniversite öğrencilerinden; gönüllü olan ve tanıli ruhsal hastalığı olmayan kişiler seçilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişilerden yazılı onam alındı ve internet kafede oluşturulan paravanlı kapalı bir odada aynı psikiyatri hekimince görüşülüp ölçekler uygulandı.

Tüm katılımcılara; sosyodemografik veri formu, internet bağımlılığı ölçeği (İBÖ), Barratt dürtüsellik

ölçeği (BIS-11), erişkin dikkat eksikliği bozukluğu/dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanı ve değerlendirme envanteri (DEB/DEHE) uygulandı.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik veri formu: Klinik deneyim ve taranan kaynaklardan elde edilen bilgilere uygun olarak ve çalışmanın amaçları göz önünde bulundularak tarafımızca hazırlanmıştır. Bu form yaş, medeni durum, eğitim durumu, yaşanılan yer, çalışma durumu ve ekonomik durum gibi demografik verileri içermektedir. Ek olarak; haftada kaç gün internet kafelere geldiği, kaç TL para harcadığı, internette hangi sitelere girildiği ve hali hazırda psikiyatri tedavisi alıp almadığı gibi klinik değerlendirme sorularını içeren bir formdur.

İnternet bağımlılığı ölçeği (İBÖ): Young tarafından geliştirilmiştir.^[3] İnternet kullanımı ile ilişkili sorunları değerlendirmek için farklı kültürlerde en yaygın olarak kullanılan ölçeklerden birisidir. Beşli Likert tipi değerlendirilen ölçekten; 80 ve üzeri puan alanlar "internet bağımlısı" olarak tanımlanmaktadır. 50-79 puan arası alanlar "sınırlı semptom gösterenler", 50 puan ve altı alanlar "semptom göstermeyenler" olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması Bayraktar tarafından gerçekleştirilmiş, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur.^[19] Ölçeğin başka bir çalışma için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise 0,90'dır.^[20]

Barratt Dürtüsellik Ölçeği (BIS-11): Dürtüsellik değerlendirilmede kullanılan, hasta tarafından doldurulan ve üç alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Dikkat ile ilişkili dürtüsellik (dikkatsizlik ve bilişsel düzensizlik), motor dürtüsellik (motor dürtüsellik ve sabırsızlık) ve plan yapma ile ilgili dürtüsellik (kontrolünü sağlayamama ve bilişsel karışıklığa tahammülsüzlük) alt boyutlarıdır. Toplam puan ne kadar yüksekse hastanın dürtüsellik düzeyi de o kadar yüksektir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı; plan yapma ile ilgili dürtüsellik alt boyutunda 0,80, motor dürtüsellik alt boyutunda 0,70 ve dikkat ile ilişkili dürtüsel-

lik alt boyutunda 0,64 olarak hesaplanmıştır.^[14,15,21]

Erişkin DEB/DEHB tanı ve değerlendirme envanteri (Erişkin DEB/DEHB tanı ve değerlendirme envanteri): Turgay tarafından geliştirilmiştir^[22], beşli Likert tipi derecelendirilir ve üç alt bölümden oluşur. İlk bölüm; DSM-IV tanı kriterlerine göre geliştirilmiştir ve dikkat eksikliğini değerlendirir. İkinci bölüm; yine DSM-IV tanı kriterlerine göre geliştirilmiştir, hareketliliği ve dürtüsellliği değerlendirir. Son bölüm ise; DEHB ile ilişkili olabilecek bazı duygusal ve davranışsal belirtilerin sorgulandığı kısımdır. Tanı için ilk iki kısımdaki 9’ar maddeden en az 6’sının 2 ya da 3 olarak puanlanması gerekmektedir. Üçüncü kısımda ise; toplam puan hesaplanır. Bu ölçeğin yetişkinlerde DEHB için tedavi ve araştırmalarda kullanılabilmesi vurgulanmıştır ve toplam puan için Cronbach alfa katsayısı 0,96 olarak bulunmuştur.^[23]

İstatistiksel Analiz

Verilerin değerlendirilmesinde; ‘SPSS for Windows 19,0’ hazır istatistik yazılımı kullanılmıştır. Çalışmanın nitel değişkenleri; yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, haftada kaç gün internet kafelere gidildiği, kaç TL para harcadığı gibi sosyodemografik verilerdir. Çalışmanın bağımlı değişkenleri, nicel değişkenler ise; İBÖ, BIS-11 ve Erişkin DEB/DEHB tanı ve değerlendirme envanteri puanları olmuştur.

Nicel değişkenlerin gruplar arasındaki ortalamalarını karşılaştırırken iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi, nitel değişkenler arasında ilişki olup olmadığını değerlendirmek için çapraz tablolardan ve ki-kare testiden yararlanıldı. Nicel değişkenler arasındaki doğrusal ilişkinin büyüklüğü ve yönü için Pearson korelasyon katsayısı alındı ve p değerleri 0,05’den küçük hesaplandığında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

İzin alınan iki ayrı internet kafeye aynı mevsim içinde, hafta sonları, birer hafta arayla toplamda on defa gidildi. Toplamda 150 kişi ile görüşüldü. Bu kişilerden 42 kişi 16 yaş altında olduğu için, 38 kişi

çalışmaya katılmayı kabul etmediği ve 10 kişi de verilen ölçekleri doldurmadığı için çalışmamıza dahil edilemedi. İnternet kafelere devam etme alışkanlığı olan toplamda 60 kişi ve kontrol grubu olarak da 50 kişi çalışmaya alındı. Tüm katılımcılar erkek cinsiyette idi. Yaş ortalaması kafelere devam etme alışkanlığı olan kişilerin 20,22±2,68 yıl ve kontrol grubunun 23,20±5,32 yıl idi.

Eğitim durumları incelendiğinde; kafelere devam etme alışkanlığı olan kişilerin 36’sı (%60) lise mezunu, 9’u (%15) üniversite mezunuydu. Kontrol grubunda ise 31 (%62) kişi lise mezunu ve 14 (%28) kişi üniversite mezunuydu. Katılımcıların eğitim düzeyi, çalışma durumu, sosyoekonomik düzey gibi demografik verileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (**Tablo 1**) ($p>0,05$). İnternet kafelere devam etme alışkanlığı olan kişiler %24 oran ile hafta sonu kafeye gittiklerini, %37 oran ile oyun oynamaya gittiklerini ve parayı %33 oran ile harçlıklarından temin ettiklerini ifade etmişlerdir (**Tablo 1**).

Uygulanan ölçekler açısından incelendiğinde; kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerin İBÖ puan ortalaması 35,4±18,67 iken, kontrol grubunun 26,4±16,99 olarak hesaplanmıştır ($p=0,010$). İBÖ için “internet bağımlısı” olarak tanımlanan 80 ve üzeri puan alan kişi sayısı bizim sonuçlarımızda bir kişi (%1,66), “sınırlı semptom gösterenler” yani 50-79 arası puan arası alanlar 11 kişidir (%18,33). Kontrol grubunda “internet bağımlısı” olarak tanımlanan düzeyde puan alan kişi olmamışken, “sınırlı semptom gösteren kişi” sayısı altı (%12) kişidir.

Dürtüsellik için internet kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerin BIS-11 dikkat ile ilişkili dürtüsellik alt boyutu 34,17±6,51, BIS-11 motor dürtüsellik alt boyutu 14,57±4,54 ve BIS-11 toplam puanı 69,83±14,23 olarak hesaplanmıştır. Kontrol grubunun ise; BIS-11 dikkat ile ilişkili dürtüsellik alt boyutu 29,88±4, BIS-11 motor dürtüsellik alt boyutu 13,1±22,33 ve BIS-11 toplam puanı 62,1±7,22 idi (Sırası ile p değerleri; <0,001; 0,041; 0,001 idi).

Erişkin DEB/DEHB tanı ve değerlendirme en-

vanteri için her üç alt boyutta da kontrol grubundan istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. İnternet kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerin dikkatle ilişkili ilk bölüm puanı 10,13±5,1, hareke-

tle ilişkili ikinci kısım 9,95±6 ve üçüncü kısım ise 34,78±16,52 olarak hesaplanmıştır. Kontrol grubunun ise; dikkatle ilişkili ilk bölüm puanı 7,08±4,73, hareketle ilişkili ikinci kısım 6,02±4,69 ve üçüncü

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

	İnternet kafelere devam etme alışkanlığı olan kişiler (N=60)	Kontrol grubu (N=50)	P değeri
Yaş ortalaması (Ort±SS)	20,22±2,68	23,20±5,32	0,045
Eğitim durumu	(%)	(%)	
Ortaokul öğrencisi	1,7	2	0,104
Lise öğrencisi	23,3	8	
Lise mezunu	60	62	
Üniversite mezunu	15	28	
Ekonomik durum			
Düşük	31,7	22	0,525
Orta	25	28	
Yüksek	43,3	50	
Çalışma durumu			
Düzenli gelir getiren iş	21,7	20	0,993
Yarı zamanlı iş	15	16	
Öğrenci	60	60	
Çalışmıyor	3,3	4	
Evde internet erişimi (var/yok)	66,7/33,3	66/34	66/34
Evdeki internet erişimi			
Sınırlı paket	5	6,1	0,843
Sınırsız paket	95	93,9	
İnternet kafeye geline (Ort±SS) gün ortalaması	13,75±9,72	-	
İnternet kafede kalınan saat ortalaması (Ort±SS)	4,98±3,57	-	
Harcanılan para ortalaması (Ort±SS)	33,35±30,26	-	
Parayı temin ettikleri yer			
Harçlık	33 (%55)		
Aileden kafe için para isteme	12 (%20)		
Kendi çalışıp kazanma	15 (%25)		
İnternet kafeye hangi amaçla gidildiği			
Ödev yapma	1 (%1,7)		
Müzik dinleme	5 (%8,3)		
Oyun oynama	37 (%61,7)		
Chat yapma	5 (%8,3)		
Hepsi	12 (%20)		

Tabloda verilen kısaltmalar: Ort±SS: Ortalama±Standart Sapma Tabloda verilen değerler yüzdeleri (%) değerlerdir. Ki kare testi uygulanmıştır, P<0,05 hesaplandığında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

kısım ise 22,18±15,3 olarak bulunmuştur (Sırası ile p değerleri; 0,002; <0,001; <0,001 idi) (Tablo 2).

Ölçekler arası korelasyon analizi sonuçlarında ise; İBÖ ile erişkin DEB/DEHB tanı ve değerlendirme envanteri 1. (dikkatle ilişkili kısım) ve 2. (hiperaktivite kısmı) bölümleri pozitif ilişkiliydi. BIS-11 motor dürtüsellik alt boyutu ve BIS-11 toplam puanı ile erişkin DEB/DEHB tanı ve değerlendirme envanteri tüm alt boyutları pozitif ilişkili olarak saptanmıştır (p<0,05). İnternet kafelere devam etme alışkanlığı olan kişilere uygulanan ölçeklerin Pearson korelasyon analizi sonuçları tablo olarak sunulmuştur (Tablo 3 ve Tablo 4).

Tartışma

Çalışmamızda internet kafelere düzenli gitme alışkanlığı olan kişiler böyle bir alışkanlığı olmayan kişiler ile internet bağımlılığı, dürtüsellik ve dikkat eksikliği düzeyleri açısından karşılaştırılmıştır. Sonuçta; İBÖ, BIS-11 tasarlanmış dürtüsellik haricindeki tüm alt boyutlarında ve DEB/DEHB tüm alt boyutları kontrol grubundan anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

'Patolojik, aşırı ya da uygun olmayan internet kullanımı' gibi farklı şekillerde isimlendirilen internet bağımlılığı tanımı ile ilgili fikir birliği olmasa da; aşırı internet kullanımı, gittikçe artan miktarda

internette zaman geçirme, internet olmadan geçi- rilen zamanın önemini yitirmesi, internetten yok- sun kalındığında sinirlilik, gerginlik, huzursuzluk gibi şikayetlerin ortaya çıkması ve kişinin ailevi, iş ve sosyal hayatının giderek bozulması olarak ta- nımlanabilir.^[24]

İnternet bağımlılığı ve problemleri internet kul- lanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda sonuçların farklı olmasının nedeni değerlendirme araçlarının farklılığından kaynaklı olabilir. Nichols tarafından geliştirilen internet bağımlılığı ölçeği kullanılarak Türkiye'de 300 lise öğrencisinin incelendiği bir çalışmada internet bağımlılığı sıklığı %11,6 olarak rapor edilmiştir.^[25] Amerika Birleşik Devletleri'nde 300 öğrenci ile yürütülen bir çalışmada sıklık %4, Nijerya'da 1022 üniversite öğrencisi ile yapılan başka bir çalışmada ise %3,3 olarak bildirilmiştir.^[26,27]

Son iki çalışma ve bizim çalışmamızda inter- net bağımlılığı için kullanılan değerlendirme aracı Young İBÖ olmuştur. Bizim sonuçlarımızda; 'semp- tom göstermeyenler' olarak tanımlanan 50 puan ve altı puan alan kişi sayısı çoğunluğu oluştursa da kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerin kontrol grubundan İBÖ puanları istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur. Kişilerin internet kullanımı için ev dışında bir mekana gittikleri, internet için

Tablo 2. Gruplara göre nicel değişkenlerin dağılımı

Uygulanan Ölçek	Kafelere gitme alışkanlığı olan kişiler (N=60) (Ort±SD)	Kontrol Grubu (N=50) (Ort±SD)	P değeri
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	35,4±18,67*	26,4±16,99	0,010
Barratt Dürtüsellik Ölçeği			
Dikkatle ilişkili dürtüsellik	34,17±6,51*	29,88±4	<0,001
Motor dürtüsellik	14,57±4,54*	13,1±2,33	0,041
Tasarlanmış dürtüsellik	20,87±5,56	19,26±3,22	0,074
Toplam puan	69,88±14,23*	62,1±7,22	0,001
Erişkin DEB/DEHB Tanı ve Değerlendirme Envanteri			
1.Bölüm (Dikkatle ilişkili kısım)	10,13±5,1*	7,08±4,73	0,002
2.Bölüm (Hiperaktivite kısmı)	9,95±6*	6,02±4,69	<0,001
3.Bölüm (DEB/DEHB ile ilişkili özellikler)	34,78±16,52*	22,18±15,3	<0,001

Tabloda verilen kısaltmalar; Ort±SD: Ortalama±Standart sapma. Veriler ortalama±standart sapma ile sunuldu. İki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi kullanıldı. *P<0,05

ekstra zaman ve para ayırdıkları göz önüne alınınca bu beklediğimiz bir sonuç olmuştur. Sonuçlarımızda ek olarak kişilerin kafelere geldikleri gün sayısı arttıkça, kafelerde geçirdikleri saat arttıkça İBÖ puanları da beklenildiği üzere artmıştır.

Sonuçlarımızda katılımcıların dürtüsellikle ilişkili tüm alt boyut puanları kontrol grubundan yüksek olmakla birlikte istatistiksel anlamlı sonuçlar dikkatle ilişkili dürtüsellik, motor dürtüsellik ve toplam puanda elde edilmiştir. Literatür incelendiğinde bağımlılık ve dürtüsellik arasında ilişki olduğu pek çok çalışmada gösterilmiştir.^[28-31] İnternet bağımlılığı ve patolojik internet kullanımı ile ilgili çalışmalar son dönemde popüler hale gelmiştir.

Tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan bir çalışmada akıllı telefon bağımlılığı ve dürtüsellik düzeyleri pozitif yönde korelasyon göstermiştir.^[32] Yurtdışında yapılan bir çalışmada ise; aleksitimi, dissosiyatif deneyimler, benlik saygısında düşüklük ve dürtüsellik düzeyleri gibi faktörlerin internet bağımlılığı için risk olabileceği vurgulanmıştır.^[33]

Aşırı internet kullanımı olan kişiler ile yapılan başka bir çalışmada ek psikiyatri hastalıklarından %75 oran majör depresif bozukluk, %60 obsesif kompulsif bozukluk ve %66 hostilite ve dürtüsellik görüldüğü saptanmıştır.^[34]

Ülkemizde yapılan bir çalışmada internet bağımlısı olarak değerlendirilen 52 vaka incelenmiştir. Bu kişilerde en sık dürtüsellik, davranım bozukluğu olduğu tespit edilmiştir.^[35] Bizim sonuçlarımızda ise internet kafelere düzenli giden kişilerin dürtüsellik skorları kontrol grubundan yüksek olsa da; İBÖ ve BIS-11 arasında ilişki saptanmamıştır.

Son olarak değerlendirdiğimiz DEB/DEHB ölçeği için tüm alt boyutlar internet kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerde kontrollerden yüksek olarak bulunmuştur. Çalışmamızın bu sonucu literatürdeki pek çok çalışma ile uyumludur^[34-36]. Hatta bazı çalışmalarda internet bağımlılığı ve dikkat eksikliği düzeylerinin %100 birliktelik gösterdiği saptanmıştır^[36]. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı olan ergenlerin sosyal medya

Tablo 3. İnternet kafelere devam etme alışkanlığı olan kişilerin pearson korelasyon analizi sonuçları-I

	Erişkin DEB /DEHB Tanı ve Değerlendirme Envanteri 1. Kısım (dikkatle ilişkili kısım) (r değeri)	Erişkin DEB /DEHB Tanı ve Değerlendirme Envanteri 2. Kısım (hareketlilik kısmı) (r değeri)	Erişkin DEB /DEHB Tanı ve Değerlendirme Envanteri 3. Kısım (DEB/DEHB ile ilişkili özellikler) (r değeri)
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	0,386**	0,387**	0,129
Barratt Dürtüsellik Ölçeği Dikkatle ilişkili dürtüsellik	0,185	0,183	0,183
Motor dürtüsellik	0,444**	0,492**	0,512**
Tasarlanmış dürtüsellik	0,093	0,146	0,156
Toplam puan	0,287*	0,319*	0,349**
İnternet kafeye geline gün sayısı	0,143	0,088	-0,121
İnternet kafede kalınan saat	0,174	0,184	-0,098
Kafede harcanan para	-0,028	-0,103	-0,103

Pearson korelasyon katsayısı kullanıldı; Tabloda verilen değerler "r" değeridir. R değeri: 0,40-0,69 arasında orta derecede ilişkili olarak kabul edildi. *p<0,05 **p<0,001

kullanım alışkanlıklarını belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada; bu ergenlerde sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.^[37] Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı olan kişilerde yapılan çalışmalarda; bu kişilerin dürtüsellik düzeylerinin dikkat eksikliği skorları ile ilişki olduğu da gösterilmiştir.^[38,39] Bizim sonuçlarımızda bu çalışmalara benzer nitelikte; toplam dürtüsellik puanları ile DEB/DEHB ölçeği tüm alt boyut puanları pozitif yönde ilişkili olarak bulunmuştur.

Bizim çalışmamızda katılımcıların tamamı erkek cinsiyette idi ve %61,7 oran ile internet kafelere oyun oynamak için gittiklerini bildirmişlerdir. Literatürdeki pek çok çalışmanın sonucu^[19,40] ile uyumlu olarak bizim sonuçlarımızda da internet kafelere giden kişilerin yaş grubu otuz yaş altı genç popülasyon olmuştur. İnternet bağımlılığı ve/veya aşırı internet kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda erkeklerin İBÖ'den daha yüksek puanlar aldığı ve interneti daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir.^[9,38,41]

Bizim sonuçlarımızda da görüştüğümüz ve çalışmaya aldığımız tüm katılımcılar erkek cinsiyette idi. Bizim sonuçlarımızda katılımcılar %61,7 oran ile oyun oynamak amacı ile internet kafeye geldiklerini ifade etmiştir. Günüş ve Kayri tarafından internet kafelerde yapılan bir çalışmada %12 sıklık ile erotik sitelere girildiği tespit edilmiştir.^[19] Başka

bir çalışmada internet kafede porno sitelerini ziyaret edenlerin oranının %14,3 olduğu bildirilmiştir.^[42] İnternet kafelerle ilgili yapılan çalışmalarda kişilerin kafelerde internet başında uzun zamanlar geçirdiğini ortaya konmaktadır.^[19,40,42]

Bizim sonuçlarımızda da bir ayda ortalama $13,75 \pm 9,72$ gün ve gün içerisinde de ortalama $4,98 \pm 3,57$ saat kaldıkları gösterilmiştir. Bu kadar uzun zaman internet kullanımı için evden farklı bir ortama gidiliyor olması kişilerin ders çalışmak için kalan zamanlarını azaltabilir ve bunun sonucu olarak da iş/okul başarılarında düşüklüğe yol açabilir. Fakat biz çalışmamızda kişilerin iş/okul başarıları ile ilgili bir sorgulama yapmadığımız için bu konu ile ilgili bir veri sunamadık.

Sonuçlarımız bazı kısıtlılıklar göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Kısıtlılıkların ilki çalışmanın randomize kontrollü bir çalışma olmayışı ve örneklem sayısı hesaplanmamış olmasıdır. Diğerleri ise; sadece erkek cinsiyette kişilerin çalışmamıza dahil edilmesi, evrenin rastgele seçilmiş olan iki internet kafeye giden kişilerden oluşması ve çalışmaya katılan kişilere internet kafeden çıktıktan sonra internet erişimlerinin sıklığı sorulmaması sayılabilir. Bu kısıtlılıklar elde ettiğimiz bulguları genellemeyi engellemektedir. Daha büyük örneklem gruplarında, çok daha fazla sayıda kafelerde ve her iki cinsiyetinde dahil olduğu ileri araştırmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

Tablo 4. İnternet kafelere devam etme alışkanlığı olan kişilerin pearson korelasyon analizi sonuçları-II

	BIS-11- dikkatle ilişkili dürtüsellik	BIS-11-motor dürtüsellik	BIS-11- tasarlanmış dürtüsellik	BIS-11- Total puan	İBÖ
İnternet bağımlılığı ölçeği	-0,042	0,139	0,027	0,037	-
İnternet kafeye geline gün sayısı	-0,101	-0,238	-0,039	-0,180	0,252
İnternet kafede kalınan saat	-0,073	0,047	-0,180	-0,084	0,419*
Kafede harcanan para	-0,150	-0,279*	-0,028	-0,190	0,119

Tabloda verilen kısaltmalar: İBÖ: İnternet bağımlılığı ölçeği; BIS-11: Barratt dürtüsellik ölçeği, Pearson korelasyon katsayısı kullanıldı; Tabloda verilen değerler "r" değeridir. R değeri: 0,40-0,69 arasında orta derecede ilişkili iken; R değeri: 0,020-0,039 arasında zayıf ilişkili olarak kabul edildi. *p<0,05

Sonuç

Elde ettiğimiz sonuçlara dayanarak internet kafelere gitme alışkanlığı olan kişilerin belli alt boylarda dürtüsel, dikkat eksikliği ve internet bağımlılığı puanlarının internet kafeye hiç gitmeyen kontrol grubundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak bu kişilerin evlerinde internet erişimi olanağı olmasına rağmen internet kafeleri

tercih ettikleri, bu kafelerde uzun zaman ve para harcadıkları görülmüştür. Dolayısıyla internet kafelere devam eden kişilerin internet bağımlılığı, dürtüsel davranışlar ve dikkat dağınıklığı açısından riskli oldukları çıkarımı yapılmıştır. Bu kişiler eylemin sonucunu düşünmeden yapılan dürtüsel davranışlar ve ek olarak dikkat dağınıklığına bağlı oluşabilecek iş/okul başarısında düşme ya da yaşanabilecek kaza ve kavgalar açısından tehlike altındadır.

Kaynaklar

1. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). 2018 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması. Tarih: 08/08/2019 Sayı: 27819 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27819>. Erişim tarihi eklenmeli
2. Ançel G, Açıköz İ, Yavaş-Ayhan AG. Problemler internet kullanımı ile duygusal zeka ve bazı sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2015; 16:255-63.
3. Young KS. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyber psychol Behav* 1998; 1:237-44.
4. Block JJ. Issues for DSM-V: Internet addiction. *Am J Psychiatry* 2008; 165:306-7.
5. Öztürk Ö, Odabaşıoğlu G, Eraslan D, Genç Y, Kalyoncu ÖA. İnternet bağımlılığı: kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Derg* 2007; 8:36-41.
6. American Psychiatric Association, DSM-5 Development. Internet Gaming Disorder. <http://www.dsm5.org/Pages/Default.aspx> (Erişim tarihi: 20.05.2012).
7. Irmak AY, Erdoğan S. Dijital oyun bağımlılığı ölçeği Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği. *An J Psychiatry* 2015; 16(1): 10-8.
8. Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM); İllere Göre Umuma Açık Yerler İstatistiği, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2001.
9. Aktaş C. Türkiye’de bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaştırılmasında internet kafelerin rolü. *İletişim Fakültesi Derg* 2007; 27:1-16.
10. Doğan U, Karakuş Y. Lise öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanımının yordayıcısı olarak yalnızlık. *SÜ J Education* 2016; 6(1):57-71.
11. Akbulut Y. Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. *TU J Education* 2013; 3(2): 53-68.
12. Kelleci M, Güler N, Sezer H, Gölbaşı Z. Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. *TAF Prev Med Bull* 2009;8(3): 223-30.
13. Kim EJ, Namkoong K, Ku T, Kim SJ. The relationship between online game addiction and aggression, self-control and narcissistic personality traits. *Eur Psychiatry* 2008; 23(3):212-8.
14. Carver CS. Impulse and constraint: Perspectives from personality psychology, convergence with theory in other areas, and potential for integration. *Pers Soc Psychol Rev* 2005; 9 (4):312-33.
15. Patton JH, Stanford MS, Barrat ES. Factor structure of Barrat impulsiveness scale. *J ClinPsychol*1995; 51(6):768-74.
16. American Academy of Pediatrics, Committee on Quality Improvement, Subcommittee on Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder. Clinical practice guideline: diagnosis and evaluation of the child with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Pediatrics* 2000; 105:1158-70.
17. Lee SY, Lee HK, Choo H. Typology of internet gaming disorder and its clinical implications. *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 2016;71(7):479-91.
18. Barger AH, Holmes JM. Psychosocial correlates of internet gaming disorder: Psychopathology, life satisfaction, and impulsivity. *Computers in Human Behavior*, 2017; 68: 388-94.
19. Günüş S, Kayri M. Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlilik çalışması. *HÜEF Derg* 2010; 39(39): 220-32.
20. Batıgün AD. Hasta D. İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2010; 11(3):213-9.
21. Güleç H, Tamam L, Turhan M, Karakuş G, Zengin M, Stanford MS. Psychometric properties of the Turkish version of the Barratt impulsiveness scale-11. *Bull Clinic Psychopharmacol* 2008;18(4):251-8.
22. Turgay A. Adult hyperactivity assessment scale based on DSM IV (unpublished scale). Integrative Therapy Institute, Toronto-Canada, 1995.

23. Günay Ş, Savran C, Aksoy UM, Maner F, Turgay A, Yargıç İ. Erişkin dikkat eksikliği ve hiperaktivite ölçeğinin (Adult ADD/ADHD DSM IV-Based Diagnostic Screening and Rating Scale) dilsel eşdeğerlilik, geçerlilik güvenilirlik ve norm çalışması. MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Derg 2006; 8: 98-107.
24. Young KS. Internet addiction. Am Behav Sci 2004; 48: 402-41.
25. Canan F, Ataoglu A, Nichols LA, Yildirim T, Ozturk O. Evaluation of psychometric properties of the internet addiction scale in a sample of Turkish high school students. Cyber psychol Behav Soc 2010; 13: 317- 20.
26. Christakis DA, Moreno MM, Jelenchick L, Myaing MT, Zhou C. Problematic internet usage in US college students: a pilot study. BMC Med 2011; 22: 69-77.
27. Adiele I, Olatokun W. Prevalence and determinants of internet addiction among adolescents. Comput Human Behav 2014; 31: 100-10.
28. Güngör BB, Gülseren S, Dalmış A, Zorlu N. Alkol bağımlılığı başlangıç yaşı ve aile öyküsünün dürtüsellik ve kompulsivite ile ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Derg 2013;14(3): 267.
29. Güngör BB, Aşkın R, Taymur İ, Sarı S. Alkol bağımlılığında obsesif kompulsif bozukluk ve dürtü kontrol bozukluğu ek tanısı ile dürtüsellik, kompulsivitenin değerlendirilmesi. Düşünen Adam: J Psychiatry Neurolog Sci 2014; 27:233-41.
30. Lane SD, Cherek DR, Rhoades HM, Pietras CJ, Tchermisina OV. Relationships among laboratory and psychometric measures of impulsivity: implications in substance abuse and dependence. Addict Disord Treat 2003; 2: 33- 40.
31. Koob GF. Neurobiological substrates for the dark side of compulsivity in addiction. Neuropharmacol 2009; 56(1): 18- 31
32. Özen S, Topçu M. Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile depresyon, obsesyon-kompulsiyon, dürtüsellik, aleksitimi arasındaki ilişki. Bağımlılık Derg 2017; 18(1): 16-24.
33. De Berardis D, D'Albenzio A, Gambi F. Alexithymia and its relationships with dissociative experiences and internet addiction in a nonclinical sample. Cyber psychol Behav 2009; 12: 67-9.
34. Carli V, Durkee T, Wasserman D, Hadlaczky G, Despalins R, Kramarz E, Wasserman C, Sarchiapone M, Hoven CW, Brunner R, Kaes M. The association between pathological internet use and comorbid psychopathology: a systematic review. Psychopathol 2013; 46 (1): 1-13.
35. Bozkurt H, Coskun M, Ayaydın H, Adak I, Zoroğlu SS. Prevalence and patterns of psychiatric disorders in referred adolescents with internet addiction Psychiatry Clin Neurosci 2013; 67 (5): 352-59.
36. Alyanak B. İnternet Bağımlılığı. Klinik Tıp Pediatri Derg 2016; 8(5):20-4.
37. Uzun Ö, Yıldırım V, Uzun E. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ergenlerde sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek ilişkisi. Turkish J Family Medi Primary Care 2016;10(3):142-7.
38. Kavakcı Ö, Demirel Y, Kuğu N, Nur N, Doğan O. Dikkat eksikliği/hiperaktivitenin, dürtüsellik ve obezite ile ilişkisi üzerine bir çalışma. J Cumhuriyet Medi 2011;33(4):413-20.
39. Braet C, Claus L, Verbeke S, Van Vlierberghe L. Impulsivity in overweight children. Eur Child Adolesc Psychiatry 2007; 16: 473-83.
40. Kırık Ö. İnternet kafeler ve ortaya çıkan sorunlar: İlköğretim öğrencileri, öğretmenleri ve İnternet kafe işletmecileri üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Aydın, 2007; s.86-154.
41. Batıgün AD, Kılıç N. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. Turk Psikoloji Derg 2011; 26(67):1-10.
42. Çakır ÖR, Tuncay AYA, Horzum MB. Üniversite öğrencilerinin internet ve oyun bağımlılıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. AÜEBF Derg2011; 44(2): 95-118.

Geliş tarihi: 25/10/2019

Kabul tarihi: 15/01/2020

Yayın tarihi: 25/03/2020

Çıkar çakışması:

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

İletişim adresi:

Filiz Özsoy

e-posta: flzkoseoglu82@gmail.com